

25.03.2010

LAUSUNTOYHTEENVETO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI TAKUUELÄKKEESTÄ



Sisällys

Lausuntoyhteenveto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi takuueläkkeestä.....	1
1 Johdanto.....	3
2 Lausuntopyyntö ja lausunnonantajat	4
3 Esityksen tavoite ja esitetty toteuttamistapa.....	5
4 Sokeat ja liikuntakyvyttömät maahanmuuttajat	7
5 Eläkevähenteisyys	7
6 Vapaaehtoiset vakuutukset	8
7 Muita kommentteja huomioon otettavista tuloista	9
8 Takuueläkkeen määrä	9
9 Takuueläkkeen tason tarkistaminen.....	10
10 Perhesuhteiden vaikutus takuueläkkeeseen	10
11 Takuueläkkeen jättäminen lepäämään.....	11
12 Takuueläkkeen maksaminen ulkomaille	12
13 Eläkkeensaajan asumistuki	12
14 Maahanmuuttajan erityistuki	13
15 Kannustinvaikutukset	14
16 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	15
17 Kustannusvaikutukset.....	15
18 Yksittäisiä kommentteja	16



1 Johdanto

Syksyllä 2009 sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosastolla valmisteltiin yhdessä Kansaneläkelaitoksen edustajien kanssa luonnos hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laiksi takuueläkkeestä. Sosiaali- ja terveysministeriö lähetti lausuntopyyynnön 24.11.2009 päiväystä luonnoksesta yhteensä 32 eri taholle 27.11.2009. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö pyysi erikseen lausuntoa Ahvenanmaan maakuntahallitukselta.

Lausunnon antoi yhteensä 31 tahoja, joista kahdelta ei ollut erikseen pyydetty lausuntoa. Palkansaajien keskusjärjestöt SAK, STTK ja Akava toimittivat yhteisen lausunnon. Suomen Pankin eläkelaitoksella, Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry:llä, Liikennevakuutuskeskuksella, Tapaturmavakuutuslaitosten liitolla ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitolla ei ollut huomautettavaa esityksestä. Lausuntoa eivät toimittaneet maa- ja metsätalousministeriö, Merimieseläkekassa, Suomen venäjänkielisten yhdistysten liitto FARO ry ja Suomen Somaliliitto ry.

Yleisesti lausunnoissa kannatettiin tavoitetta parantaa kaikista pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentuloa. Sen sijaan esityksessä ehdotetusta toteuttamisvaihtoehdosta oltiin lausunnoissa erimielisiä. Osa lausunnonantajista piti takuueläkettä hyvänä tapana parantaa pienituloisten eläkeläisten toimeentuloa. Positiivisissa kannanotoissa takuueläkkeen hyvänä puolena nähtiin se, että takuueläkkeen myötä toimeentulotuen tarve vähenee. Useat lausunnonantajat painottivat myös, että perusturvan tulisi olla tasoltaan riittävä kohtuullisen toimeentulon turvaamiseen. Hyvänä pidettiin myös sitä, että takuueläkkeellä parannetaan erityisesti pitkäaikaissairaiden ja vammaisten sekä maahanmuuttajien asemaa. Osa lausunnonantajista suhtautui takuueläkkeeseen kielteisesti. Esitettyä toteuttamisvaihtoehtoa kritisoitiin erityisesti siitä, että se ei kannusta työelämässä pysymiseen ja vakuutusmaksujen maksamiseen, jos henkilön eläketulot ovat takuueläkealueella. Kriittisissä lausunnoissa pidettiin epäkohtana myös sitä, että takuueläkkeen määrää arvioitaessa otetaan huomioon ainoastaan eläketulot. Monet lausunnonantajat olivat sitä mieltä, että huomioon tulisi ottaa kaikki tulot ja mahdollisesti myös tavanomaista suuremmat säännölliset menot.

Useat lausunnonantajat kannattivat sitä, että perhesuhteet ja puolison tulot eivät vaikuttaisi takuueläkkeen määrään. Jonkin verran kannatusta sai myös maahanmuuttajan erityistuesta luopuminen, koska sen johdosta etuusjärjestelmä yksinkertaistuisi ja maahanmuuttajien asema ja yhdenvertaisuus paranisivat.

Useissa kansalaisjärjestöjen lausunnoissa suhtauduttiin kielteisesti siihen, että eläkkeensaajan asumistuki pienenee takuueläkkeen johdosta. Kansalaisjärjestöt suhtautuivat negatiivisesti myös takuueläkkeen määrään. Määrää ei pidetty riittävänä turvaamaan vähimmäistoimeentuloa. Myös se, että takuueläkettä ei myönnettäisi työkyvyttömyyden perusteella sokeille ja liikuntakyvyttömille maahanmuuttajille, aiheutti paljon vastustusta kansalaisjärjestöjen keskuudessa.

Lausunnoissa esitettiin paljon kommentteja takuueläkkeen lepäämään jättämisestä. Lausunnonantajat katsoivat, että takuueläke tulisi voida jättää lepäämään, kun yksikin työkyvyttömyyseläke jää lepäämään, eikä takuueläkettä tulisi näissä tilanteissa lakauttaa.



2 Lausuntopyyntö ja lausunnonantajat

Esitysluonnoksesta lähetettiin lausuntopyyntö 32 taholle 27.11.2009. Lisäksi pyydettiin erikseen lausunto Ahvenanmaan maakuntahallitukselta. Lausunto saatiin 31 taholta.

Pyydetty lausunto saatiin seuraavilta tahoilta:

Ahvenanmaan maakuntahallitus
 Valtiovarainministeriö
 Opetusministeriö
 Sisäasiainministeriö, maahanmuutto-osasto
 Vähemmistövaltuutettu
 Kansaneläkelaitos
 Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta
 Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta
 Eläketurvakeskus
 Liikennevakuutuskeskus
 Potilasvakuutuskeskus
 Valtiokonttori
 Kuntien eläkevakuutus
 Kirkon keskusrahasto
 Suomen Pankin eläkelaitos
 Maatalousyrittäjien eläkelaitos
 Työeläkevakuuttajat TELA
 Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry
 Elinkeinoelämän keskusliitto (EK)
 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö (SAK)
 Toimihenkilökeskusjärjestö (STTK)
 Akava
 Suomen Yrittäjät ry
 Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
 Tapaturmavakuutuslaitosten liitto
 Suomen Kuntaliitto
 Eläkeläisliittojen keskusjärjestö EETU ry
 Valtakunnallinen vammaisneuvosto VANE
 Vammaisfoorumi ry

Lisäksi saatiin lausunto seuraavilta tahoilta, joille ei ollut lähetetty lausuntopyyntöä:

Finanssialan keskusliitto
 Suomen Maahanmuuttajien Kotouttamisyhdistys SUMUKO ry

Pyydettyä lausuntoa eivät toimittaneet:

Maa- ja metsätalousministeriö
 Merimieseläkekassa
 Suomen venäjänkielisten yhdistysten liitto FARO ry
 Suomen Somaliliitto ry



3 Esityksen tavoite ja esitetty toteuttamistapa

Esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi laki takuueläkkeestä. Takuueläke olisi taloudellinen tukimuoto, jolla turvattaisiin eläkkeensaajan toimeentulo, jos hänen eläkkeensä ei muutoin riitä kohtuulliseen toimeentuloon. Esityksen tarkoituksena on turvata entistä paremmin kaikista pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentulo.

3.1 Myönteiset kannanotot

Ahvenanmaan maakuntahallitus kannattaa esitystä laiksi takuueläkkeestä ja toteaa, että laki tarkoittaa parannusta taloudellisesti heikoimmassa asemassa oleville ryhmille, toisin sanoen henkilöille, joilla sairauden, vammaisuuden tai muun syyn takia on kaikista pienimmät eläkkeet.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry pitää takuueläkkeen toteuttamista tarpeellisena. Takuueläke on suhteellisen edullinen tapa parantaa pientä eläkettä saavien taloudellista asemaa. EETU ry:n mukaan takuueläkkeen toteuttaminen uutena tukimuotona ei kuitenkaan yksinkertaista sosiaaliturvan etuusjärjestelmää, mutta toisaalta selkeyttämistävoitetta tukee se, että takuueläkkeen käyttöönotto vähentää toimeentulotuen tarvetta sekä tekee maahanmuuttajien erityistuen tarpeettomaksi.

Kansaneläkelaitos pitää ehdotusta hyvänä ja pientä eläkettä saavien toimeentuloa parantavana.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK kannattaa ehdotettua esitystä takuueläkkeeksi. MTK:n mielestä perusturvan tulisi olla tasoltaan riittävä kohtuullisen toimeentulon turvaamiseen.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen mukaan esitys on perusteltu, koska sillä pyritään korjaamaan kaikkein huonoimmassa taloudellisessa tilanteessa olevien eläkkeensaajien asemaa.

Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osasto korostaa, että takuueläke toisi esitetyn selvityksen perusteella huomattavia parannuksia maahanmuuttajien asemaan nykyiseen verrattuna. Laki takuueläkkeestä selkiinnyttäisi koko järjestelmää, koska maahanmuuttajien osalta kumottaisiin heitä koskeva erityislaki.

Suomen Kuntaliitto pitää luonnoksen mukaista esitystä takuueläkkeestä kannatettavana ja kaikkein pienimpiä eläkkeitä saavien toimeentuloturvaa parantavana. Toteutuessaan esitys vähentäisi osaltaan pitkäaikaista toimeentulotukiriippuvuutta.

Suomen Maahanmuuttajien Kotouttamisyhdistys SUMUKO ry. kannattaa lakiesityksen tavoitetta turvata nykyistä paremmin muun muassa maahanmuuttajien erityistukea saaville pieneläkeläisille takuueläkkeen muodossa vähimmäistoimeentulo myös jokaisen avo- tai avioliitossa ja rekisteröidyssä parisuhteessa olevan kohdalla. Esitetyllä takuueläkkeellä on suuri merkitys kaikille lyhyen aikaa Suomessa asuneille maahanmuuttajille, jotka ovat vanhuuseläkeikäisiä tai työkyvyttömiä ja jotka ovat oikeutettuja maahanmuuttajien erityistukeen.



Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta katsoo, että yleisesti ottaen ehdotettua takuueläkettä on pidettävä erittäin kannatettavana. Takuueläke parantaa eläkkeensaajien mahdollisuuksia tulla toimeen eläkkeellään ja näin ollen vähentää muun perusturvan tarvetta niille henkilöille, joiden eläketurva on jäänyt työuran lyhyiden tai muun vastaavan syyn vuoksi pieneksi. Takuueläke osaltaan edistää ns. yhden luokun periaatetta perusturvan osalta.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää hallituksen esitystä lähtökohtaisesti hyvänä ja oikeasuuntaisena. Toteutuessaan lakiesitys parantaa kaikkein pienituloisimpien vammaisten henkilöiden toimeentuloa. Vaikka takuueläke ei vielä merkittävästi paranna vammaisten ja pitkäaikaissairaiden taloudellista asemaa, se on kuitenkin parannus vallitsevaan tilanteeseen.

Vammaisfoorumi ry kannattaa lakiesityksen tavoitetta turvata nykyistä paremmin kaikkein pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentulo.

3.2 Kielteiset tai varaukselliset kannanotot

Elinkeinoelämän keskusliitto kiinnittää lausunnossaan huomiota takuueläkkeen kustannuksiin ja kannustinvaikutuksiin, jotka olisi syytä ottaa riittävällä tavalla huomioon, kun takuueläkkeen toteuttaminen ratkaistaan. Takuueläkkeessä olisi kyse mittavasta julkisen talouden panostuksesta toimeentuloturvaan tilanteessa, jossa julkisen talouden liikkumavara on lähivuosina miinusmerkkinen ja pitkällä aikavälillä kestävyys riittämätön.

Eläketurvakeskus toteaa, että pienituloisen eläkkeensaajan aseman parantaminen on kannatettava ja hyvä asia, mutta hallituksen esitysluonnoksen mukainen takuueläke sen toteuttamisen keinona ei ole kuitenkaan kaikkein onnistunein. Takuueläke esitetyn kaltaisena sopii huonosti nykyiseen työ- ja kansaneläkkeen kokonaisuuteen, varsinkin jos takuueläkkeen määrää tulevaisuudessa korotetaan.

SAK, STTK ja Akava toteavat lausunnossaan, että takuueläkkeen tavoite on kannatettava, mutta takuueläke ei ole ongelmaton tapa sen saavuttamiseksi. Takuueläke olisi täysin uusi etuus eläkejärjestelmään ja se ei sovi kovinkaan hyvin nykyiseen toimivaan työ- ja kansaneläkkeen kokonaisuuteen. Nuorena työkyvyttömäksi tulleilla on suurin tarve toimeentulonsa parantamiseen ja heidän asemaansa voitaisiin parantaa kohdistetusti esimerkiksi työkyvyttömyyseläke- ja vammaistukijärjestelmän kautta, eikä sitä varten tarvita takuueläkettä. Lausunnon mukaan keskeistä on myös huolehtia sosiaali- ja terveystalouden hyvästä saatavuudesta, laadusta ja asiakasmaksujen kohtuullisuudesta sekä lääkekustannusten hallinnasta.

Suomen Yrittäjien mukaan takuueläkkeen säätämiseksi on perusteita, mutta siihen liittyy myös pulmia. Takuueläke toisaalta mahdollistaa kohtuullisen toimeentulon myös usealle yrittäjänä toimineelle eläkkeensaajalle, mutta toisaalta se voi heikentää pienituloisten henkilöiden halukkuutta pysyä työelämässä. Lisäksi takuueläke voi vaikuttaa pienituloisten yrittäjien halukkuuteen nostaa YEL-vakuutuksen tasoa. Suomen Yrittäjät edellyttävät, että takuueläkkeen mahdollisia vaikutuksia työurien pituuteen ja YEL-vakuutuksien tasoon seurataan.



Työeläkevakuuttajat TELA ymmärtää tarpeen parantaa pienimpien eläkkeiden tasoa, mutta jos takuueläkkeen määrää korotetaan tulevaisuudessa merkittävämmän, se muurentaa suomalaisen eläkejärjestelmän kannattavaa periaatetta sosiaaliturvan syntymisestä työnteosta ja yrittämisestä, kannustinta hakeutua työhön ja kartuttaa näin omaa eläketurvaa. Esitetty uudistus ei ole omiaan myöskään pidentämään kansalaisten työuria, johon TELA:n mielestä kaikessa sosiaaliturvan uudistamisessa pitäisi tähdätä.

Valtiokonttori katsoo, että pienituloisten eläkkeensaajien aseman parantaminen on kannatettava ja hyvä asia. Eräin varauksin Valtiokonttori pitää takuueläkettä koskevaa ehdotusta pääsääntöisesti hyvänä ja kannatettavana.

4 Sokeat ja liikuntakyvyttömät maahanmuuttajat

Esityksen mukaan takuueläke voitaisiin myöntää 16 vuotta täyttäneelle työkyvyttömälle maahanmuuttajalle. Työkyvyttömänä pidettäisiin maahanmuuttajaa, joka on katsottu kansaneläkelain 12 §:ssä tarkoitetulla tavalla työkyvyttömäksi. Luonnosesityksessä ehdotetaan kuitenkin kansaneläkelaista poiketen, että sokealla tai liikuntakyvyttömällä maahanmuuttajalla ei olisi oikeutta takuueläkkeeseen.

4.1 Myönteiset kannanotot

Lausunnoissa ei tullut esille suoranaisesti myönteisiä kannanottoja.

4.2 Kielteiset tai varaukselliset kannanotot

Suomen Maahanmuuttajien Kotouttamisyhdistys SUMUKO ry:n mukaan kyseinen lainkohta asettaa maahanmuuttajat perusteetta eriarvoiseen asemaan suhteessa kantaväestöön. SUMUKO ry edellyttää, että sokealla ja liikuntakyvyttömällä maahanmuuttajalla tulee olla oikeus täysimääräiseen takuueläkkeeseen.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto ei voi hyväksyä kyseisten ryhmien sulkemista takuueläkkeen ulkopuolelle. VANE pitää ehdotusta syrjivänä.

Vammaisfoorumi pitää rajausta syrjivänä ja vaatii sen poistamista. Vammaisfoorumi katsoo, että työkyvyttömyyden määritelmä tulisi korvata laissa maahanmuuttajan erityistuesta annetulla määritelmällä työkyvyttömyydestä, jotta mahdollistetaan yhdenvertaisesti myös näkö- ja liikuntavammaisille maahanmuuttajille oikeus takuueläkkeeseen työkyvyttömyyden perusteella.

5 Eläkevähenteisyys

Esitysluonnoksen mukaan takuueläke olisi eläkevähenteinen etuus, jonka määrään vaikuttaisivat eläkkeensaajan kotimaiset ja ulkomaiset eläketulot. Eläkkeensaajan tai hänen puolisonsa ansiotulot, pääomatulot ja omaisuus eivät vaikuttaisi takuueläkkeen määrään.



5.1 Myönteiset kannanotot

Lausunnoissa ei tullut esille suoranaisesti myönteisiä kannanottoja.

5.2 Kielteiset tai varaukselliset kannanotot

Eläketurvakeskuksen mukaan olisi johdonmukaista ottaa tulona huomioon kaikki eläkkeensaajan tulot. Takuueläkkeen toteuttamistapa on epäjohdonmukainen ja tuhlailtava, kun takuueläkettä määrättäessä tulona otetaan huomioon vain eläkkeeksi kutsutut tulot. Lisäksi huomioon tulisi ottaa myös eläkkeensaajan tavanomaista suuremmat pysyvät menot. Näin voitaisiin paremmin myös varmistaa, ettei etuutta tarvitse eksportoida ulkomaille.

SAK, STTK ja Akava katsovat, että johdonmukaisinta olisi ottaa huomioon kaikki eläkkeensaajan tulot niiden nimistä riippumatta. Riskinä muiden tulojen huomioon ottamatta jättämisessä on se, että julkisen talouden rahoituksellisen kestävyuden heikentyessä ohjataan veronmaksajien varoja enenevässä määrin myös sellaisille henkilöille, jotka eivät ole lisäävun tarpeessa.

Valtiokonttori katsoo, että johdonmukaisinta olisi ulottaa tulojen tarkastelu kaikkiin eläkkeensaajan saamiin tuloihin ja myös eläkkeensaajan tavanomaista suuremmat pysyvät menot tulisi ottaa huomioon.

6 Vapaaehtoiset vakuutukset

Takuueläkkeen määrää laskettaessa eläketuloina otettaisiin huomioon muun muassa kansaneläkelain, työeläkelakien, tapaturmavakuutuslainsäädännön sekä liikennevakuutusta koskevan lainsäädännön mukaiset eläkkeet ja tietyt korvaukset. Kansaneläkkeestä poiketen tulona otettaisiin huomioon myös muun muassa vapaaehtoisten vakuutusten perusteella maksettavat eläkkeet ja perhe-eläkkeet.

6.1 Myönteiset kannanotot

SAK, STTK ja Akava toteavat lausunnossaan, että lakisääteisten ja vapaaehtoisten eläkkeiden samanlainen kohtelu takuueläkkeen määrän määräytymisessä on tärkeää, jotta ei pääse syntymään epäsuoraa vapaaehtoisen eläkevakuuttamisen tukemista.

6.2 Kielteiset tai varaukselliset kannanotot

Finanssialan Keskusliitto pitää epäkohtana sitä, että takuueläkkeen määrään vaikuttaisivat sellaisetkin vapaaehtoisten vakuutusten perusteella maksettavat eläkkeet, joita ei oteta huomioon varsinaisen kansaneläkkeen määrässä. Erityisesti kotitalouden itse kustantamaa eläkevakuutusta ei tulisi ottaa huomioon takuueläkkeen määrää laskettaessa, koska kyseessä on sellainen yksityistalouden säästäminen, jossa vakuutetulle maksetaan takaisin omia varoja tuottoineen. Koska takuueläkkeen määrään eivät vaikuta pääomatulot tai omaisuus, ei myöskään kotitalouden itse kustantamaa eläkevakuutusta tulisi ottaa huomioon.



7 Muita kommentteja huomioon otettavista tuloista

Kansaneläkelaitoksen mielestä perusteluissa tulisi tarkemmin määritellä, mitä vakuutus sopimukseen perustuvat eläkkeet ovat. Huomioon otettavien eläkkeiden luetteloon tulisi selkeyden vuoksi lisätä erikseen kohta yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuvista eläkkeistä. Tuloina tulisi ottaa huomioon myös rikosvahinkolain mukainen perhe-eläke ja taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain mukaiset eläkkeet ja perhe-eläkkeet. Säästösopimukseen perustuvia varoja ei kuitenkaan tulisi lukea tuloksi takuueläkettä määriteltäessä.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos huomauttaa, että maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) ja maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/1992) mukaisten etuuksien maksaminen päättyy vuoden 2010 aikana, joten näiden etuuksien mainitseminen huomioon otettavissa tuloissa on tarpeellonta.

Potilasvakuutuskeskus toteaa, että lakiehdotuksen perusteluista ei ilmene syytä siihen, miksi potilasvakuutuksesta maksettava ansionmenetykskorvaus ei sisälly lakiehdotuksen 9 §:ssä lueteltuihin takuueläkkeeseen nähden ensisijaisiin etuuksiin. Potilasvakuutuskeskuksen käsityksen mukaan tilanteet, joissa henkilöllä olisi mahdollisuus saada sekä takuueläkettä että potilasvakuutuksen ansionmenetykskorvausta olisivat todennäköisesti hyvin harvinaisia. Keskuksen näkemyksen mukaan nyt valittua vaihtoehtoa voidaan pitää perusteltuna sen takia, että potilasvakuutus on potilasvahinkolain 8 §:n nojalla toissijainen kaikkiin lakisääteisiin eläke-etuuksiin nähden. Toisaalta potilasvakuutuksen ansionmenetykskorvauksen kohtelemisen samalla tavalla kuin muitakin lakisääteisiä etuuksia kohdellaan, olisi myös mahdollista.

8 Takuueläkkeen määrä

Esityksessä ehdotetaan, että täysimääräinen takuueläke olisi 685 euroa kuukaudessa vuoden 2010 tasossa.

8.1 Myönteiset kannanotot

Lausunnoissa ei tullut esille suoranaisesti myönteisiä kannanottoja.

8.2 Kielteiset tai varaukselliset kannanotot

Eläkeläisliitojen etujärjestö EETU ry pitää 685 euroa 2010 sovellettavassa tasossa ehdottomana minimimääränä, jotta uudistuksesta koituu tarkoitettua hyötyä.

Suomen Maahanmuuttajien Kotouttamisyhdistys SUMUKO ry katsoo, että täysimääräisen takuueläkkeen tulisi ylittää kansallisen köyhyysrajan taso eli 60 % mediaanituloista, eikä esitetty täysimääräinen takuueläke tosiasiallisesti yksinään riitä turvaamaan kohtuullista toimeentuloa. SUMUKO huomauttaa, että pienituloisilla vammaisilla ja pitkäaikaissairailta maahanmuuttajilla on muita enemmän sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja.



Valtakunnallinen vammaisneuvosto toteaa, että vaikka takuueläke ei vielä merkittävästi paranna pienituloisten taloudellista asemaa, on se kuitenkin parannus vallitsevaan tilanteeseen.

Vammaisfoorumi muistuttaa, että esitetty täysimääräinen takuueläke ei yksinään riitä turvaamaan kohtuullista toimeentuloa pienituloisille vammaisille ja pitkäaikaissairaille henkilöille, joille kohdentuu kaikkein suurin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksurasitus.

9 Takuueläkkeen tason tarkistaminen

Luonnosesityksessä ehdotetaan, että takuueläkkeen määrä sidottaisiin kansaneläkeindeksiin. Takuueläkkeen tasoa tarkasteltaisiin vähintään joka neljäs vuosi. Arvioissa otettaisiin huomioon takuueläkkeen tason riittävyys suhteessa ansiotason kehitykseen. Valtioneuvosto päättäisi arvion perusteella vastaako takuueläkkeen taso ansiotason kehitystä.

9.1 Myönteiset kannanotot

Vammaisfoorumi ry kannattaa sitä, että takuueläkkeen taso tarkistettaisiin kerran vaalikaudessa. Positiivista on, että hallituksen esityksessä otetaan kantaa siihen, miten takuueläkkeen taso muutetaan, jos valtioneuvosto katsoo, ettei takuueläkkeen taso vastaa ansiotason kehitystä.

9.2 Kielteiset tai varaukselliset kannanotot

Suomen Maahanmuuttajien Kotouttamisyhdistys SUMUKO ry katsoo, että Suomessa käytössä oleva ansiotasoindeksi kuvaa parhaiten ansiotason kehitystä ja takuueläke tulee sitoa siihen.

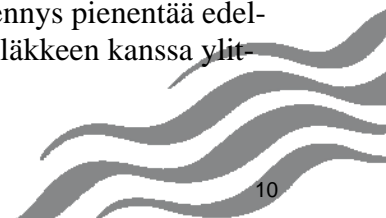
Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää vaalikausittain tapahtuvaa takuueläkkeen tason tarkastamista perustaltaan epävarmana ratkaisuna. Neuvoston mielestä myös takuueläkkeen osuus koko eläkkeestä tulisi sitoa elinkustannusindeksiin ja yleisen palkkatason kehitykseen.

10 Perhesuhteiden vaikutus takuueläkkeeseen

Esitysluonnoksen mukaan täysimääräinen takuueläke olisi yhtä suuri riippumatta siitä, onko henkilö avio- tai avoliitossa vai asuuko hän yksin. Takuueläkkeellä tasattaisiin sitä tuloeroa, joka aiheutuu perhesuhteiden vaikutuksesta kansaneläkkeen määrään.

10.1 Myönteiset kannanotot

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n mielestä myönteistä on, että takuueläkkeen määrään eivät vaikuttaisi perhesuhteet eivätkä puolison tulot. Puolisovähennys olisi syytä poistaa myös kansaneläkkeestä, koska muutoin puolisolovähennys pienentää edelleen niiden puolisojen eläkettä, joiden työeläke yhdessä kansaneläkkeen kanssa ylittää takuueläkkeen rajan.



Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osasto toteaa, että maahanmuuttajien kannalta on tärkeää, että takuueläkettä maksettaisiin täysimääräisesti perhesuhteista riippumatta, toisin kuin maahanmuuttajien erityistukea. Esitys parantaisi erityisesti tiettyjen haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajajanaisten asemaa.

Suomen Kuntaliitto pitää sosiaaliturvaa selkeyttävänä sitä, että takuueläke poistaa kansaneläkkeessä olevan eron eläkkeen määrässä yksin asuvan eläkkeensaajan ja avio- tai avoliitossa olevan eläkkeensaajan välillä.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää hyvänä ja oikeudenmukaisena sitä, että täysimääräinen takuueläke olisi yhtä suuri riippumatta siitä, onko henkilö avio- tai avoliitossa vai asuuko hän yksin. Etenkin pientä kansaneläkettä saavien naisten asemaa parane.

Vammaisfoorumi ry kiittää lakiesitystä siitä, että takuueläke esitetyssä muodossa toteutuessaan poistaisi perhesuhteiden vaikutuksen vähimmäiseläkkeen määrään.

10.2 Kielteiset kannanotot

Lausunnoissa ei tullut esille kielteisiä tai varauksellisia kannanottoja.

11 Takuueläkkeen jättäminen lepäämään

Esityksen mukaan työkyvyttömyyden perusteella maahanmuuttajalle myönnetty takuueläke voitaisiin jättää lepäämään vastaavasti kuin kansaneläke. Muutoin takuueläke lakkautettaisiin, kun eläkkeensaajan työkyvyttömyyseläke jätetään lepäämään.

11.1 Myönteiset kannanotot

Lausunnoissa ei tullut esille suoranaisesti myönteisiä kannanottoja.

11.2 Kielteiset tai varaukselliset kannanotot

Eläketurvakeskus katsoo, että takuueläke olisi aiheellista jättää lepäämään, jos yksikin maksettava eläke jää lepäämään.

Kansaneläkelaitoksen mielestä takuueläkkeen tulisi jäädä lepäämään yhdenkin työkyvyttömyyseläkkeen jäätyä lepäämään. Takuueläkkeen lepäämään jättäminen verrattuna sen lakkauttamiseen on oikeampi vaihtoehto. Takuueläkkeen olisi voitava jäädä lepäämään myös takautuvasti, sillä niin kansaneläke kuin työeläkekin voidaan jättää lepäämään takautuvasti.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos ehdottaa, että takuueläkkeen maksamisen tulisi katketa myös silloin, kun luopumistuen maksaminen keskeytetään luopumistuen saajan ansioiden ylitettyä ansiotulorajan.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto ei pidä hyvänä lakiesityksen epämääräistä muutosta siitä, että eläkkeen lepäämään jättäminen katkaisee oikeuden takuueläkkeeseen.

Ristiriitaista ja eri ihmisryhmiä eriarvoiseen asemaan asettavaa on myös se, että työkyvyttömyyden perusteella maahanmuuttajalle myönnetty takuueläke voitaisiin jättää lepäämään vastaavasti kuin kansaneläke. Vastaavanlainen kirjaus tulisi ottaa esitykseen ja pykälätasolle koskien lepäämään jättämistä yleisesti.

Vammaisfoorumi ry katsoo, että eläkkeen lepäämäänjättäminen ei sovi takuueläkkeen lakkauttamisperusteeksi. *Vammaisfoorumi* vaatii, että eläkkeen lepäämäänjättämisen osalta takuueläkkeeseen tulee soveltaa maksatuksen väliaikaista keskeyttämistä.

12 Takuueläkkeen maksaminen ulkomaille

Takuueläkettä ei voisi eksportoida EU-alueelle, vaan se olisi niin sanottu maksuihin perustumaton erityisetus, jota maksettaisiin vain Suomessa asuville henkilöille. Takuueläkettä voitaisiin kuitenkin maksaa ulkomaille, jos henkilö muuttaa ulkomaille tilapäisesti alle vuodeksi.

12.1 Myönteiset kannanotot

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n mukaan on perusteltua rajata oikeus takuueläkkeeseen Suomessa asuviin eläkeläisiin.

Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osaston mielestä takuueläkkeen maksaminen ulkomaille tilapäisesti on yhdenvertaisuuden kannalta perusteltua. Maahanmuutto-osasto korostaa kuitenkin ulkomaille asumisen osalta riittävää valvontaa mahdollisten väärinkäytösten suhteen niin maahanmuuttajien kuin muidenkin etuudensaajien osalta.

12.2 Kielteiset tai varaukselliset kannanotot

Kansaneläkelaitos huomauttaa, että uutta EU-asetusta 883/2004 aletaan soveltaa 1. toukokuuta 2010, joten perustelutekstiä tulisi muuttaa. Huomioon tulee ottaa myös se, että asetus 1408/71 jää vielä voimaan uusien asetusten rinnalle.

Valtiovarainministeriö pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysministeriö varmistuu siitä, että johtopäätös takuueläkkeen rajaamisesta vain Suomessa asuville henkilöille on oikeudellisesti kestävä.

13 Eläkkeensaajan asumistuki

Esityksessä ehdotetaan, että takuueläke otettaisiin tulona huomioon eläkkeensaajan asumistukea myönnettäessä. Takuueläke ylittäisi eläkkeensaajan asumistuessa yksinäisen henkilön ja puolisoitten lisäomavastuurajat, jolloin se vähentäisi noin 44 900 yksinäisen henkilön ja 7 600 avio- tai avoliitossa olevan eläkkeensaajan asumistukea. Eläkkeensaajan asumistukea ja takuueläkettä saavan henkilön toimeentulo parantuisi kuitenkin takuueläkkeen ansiosta yksinäisellä henkilöllä noin 96 eurolla kuukaudessa ja avio- tai avoliitossa olevalla henkilöllä, jonka puolisoilla on myös oikeus eläkkeensaajan asumistukeen, vastaavasti noin 117 eurolla kuukaudessa.



13.1 Myönteiset kannanotot

Lausunnoissa ei tullut esille suoranaisesti myönteisiä kannanottoja.

13.2 Kielteiset tai varaukselliset kannanotot

Valtakunnallinen vammaisneuvosto olisi toivonut, että takuueläke ja asumistuki olisi voitu yhteensovittaa niin, että asumistuki ei pienentyisi takuueläkkeen johdosta. Takuueläkkeen asumistukea vähentävä vaikutus on euromääräisesti pieni, mutta kosmeettisesti merkittävä.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry pitää tärkeänä eläkkeensaajan asumistuen kehittämistä niin, että takuueläke ei pienentäisi asumistukea. On varmistettava, että takuueläke aidosti kasvattaa pientä eläkettä saavien tuloa.

Vammaisfoorumi ry vaatii eläkkeensaajien asumistuen uudistamista siten, etteivät vähäiset tai pienet tulojen lisäykset, olivat ne sitten eläkkeen tai ansiotulojen muodossa, automaattisesti alentaisi eläkkeensaajan asumistukea.

14 Maahanmuuttajan erityistuki

Takuueläke korvaisi vähimmäistoimeentulon turvaavana etuutena maahanmuuttajan erityistuen, joten esityksessä ehdotetaan laki maahanmuuttajan erityistuesta kumottavaksi.

14.1 Myönteiset kannanotot

Opetusministeriö katsoo, että maahanmuuttajan erityistukijärjestelmän lakkauttaminen on kannatettava ehdotus, koska se yksinkertaistaa tukijärjestelmää. Ehdotettu muutos ei heikentäisi tuensaajan asemaa, koska maahanmuuttajan erityistukeen oikeutetut henkilöt saisivat jatkossa takuueläkettä.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n mukaan meneillään olevan sosiaaliturvauudistuksen selkeyttämistavoitetta tukee se, että takuueläkkeen käyttöönotto vähentää toimeentulotuen tarvetta sekä tekee maahanmuuttajan erityistuen tarpeettomaksi.

Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osasto katsoo, että laki takuueläkkeestä selkiinnittäisi järjestelmää, koska maahanmuuttajien osalta kumottaisiin heitä koskeva erillislaki.

14.2 Kielteiset kannanotot

Lausunnoissa ei tullut esille kielteisiä tai varauksellisia kannanottoja.



15 Kannustinvaikutukset

Elinkeinoelämän keskusliitto katsoo, että takuueläke lisäisi lakisääteisen eläkejärjestelmän tasaeläkeluonnetta, mikä ei edistä työn ensisijaisuutta. Tasaeläkeluonteen vahvistuminen heikentäisi myös eläkemaksujen ja eläke-etuuksien vastaavuutta, mikä voi heikentää eläkejärjestelmän yleistä hyväksyttävyyttä.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry toteaa, että takuueläkkeen myötä työeläkkeen ansaitsemisen kannustavuus poistuisi täyden kansaneläkkeen ja takuueläkkeen välisellä tuloalueella.

Eläketurvakeskuksen kannan mukaan takuueläketuloalueelle jäävän palkansaajan tai yrittäjän kannalta syntyy oikeudenmukaisuus- ja kannustinongelmia, koska maksetuista vakuutusmaksuista ei kerry lainkaan lisää eläketuloa.

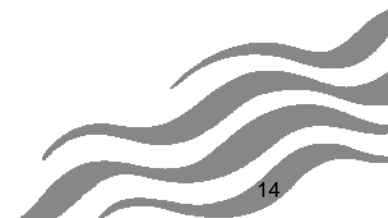
Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen mukaan takuueläkejärjestelmästä puuttuu työtulon korottamiseen kannustava elementti, minkä vuoksi Mela toivoo, ettei takuueläkkeestä tehdä sillä tavoin houkuttelevaa, että kukaan haluaisi laskea eläketurvansa takuueläkkeen varaan.

SAK, STTK ja Akava toteavat lausunnossaan, että oikeudenmukaisuus ja aktuaarisuusnäkökulmista takuueläkkeessä olisi ongelmallista, että aikanaan takuueläkettä saavan palkansaajan tai yrittäjän maksamat eläkevakuutusmaksut eivät lainkaan paranna käteen jäävää eläkettä. Esitys ei siten ole täysin sopuinnossa vakuutusperiaatteen eikä kannustavan, työurien pidentämiseen tähtäävän eläkepolitiikan kanssa. Takuueläkkeeseen liittyy haitallisia kannustinvaikutuksia ja alivakuuttamisen vaara erityisesti, jos takuueläkkeen määrää korotetaan tulevaisuudessa.

Suomen Yrittäjät edellyttää lausunnossaan, että takuueläkkeen mahdollisia vaikutuksia työurien pituuteen ja YEL-vakuutuksien tasoon seurataan. Takuueläke voi heikentää pienituloisten henkilöiden halukkuutta pysyä työelämässä ja lisäksi vaikuttaa pienituloisten yrittäjien halukkuuteen nostaa YEL-vakuutuksen tasoa. TELA:n mukaan sosiaaliturvaan ei tulisi luoda uusia järjestelmiä, jotka kannustavat työikäistä väestöä siirtymään työmarkkinoiden ulkopuolelle.

Työeläkevakuuttajat TELA ry:n mukaan esitetyn kaltainen takuueläkejärjestelmä sopii huonosti vallitsevaan eläkejärjestelmän kokonaisuuteen. Takuueläkkeen kattamalle tuloalueelle jäävän palkansaajan tai yrittäjän kohdalla syntyisi oikeudenmukaisuus- ja kannustinongelmia, koska sillä alueella maksetut eläkevakuutusmaksut eivät kerryttäisi eläketuloa.

Valtiokonttori katsoo, että takuueläkkeen riippuvuus muuttuvista eläke-etuuksista saattaisi aiheuttaa eräänlaisen keinulauta-ilmiön takuueläkkeen ja siihen vaikuttavien etuuksien määrien muuttuessa.



16 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan mukaan hallituksen esityksessä tulee arvioida, mitä vaikutuksia lainmuutoksella on sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan saapuviin valitusten määriin ja minkä suuruinen saattaa olla lisäyksestä johtuva mahdollinen lisäresurssin tarve.

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta huomauttaa, että esityksessä ei ole kiinnitetty huomiota siihen, että sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta tulee tarvitsemaan lisäresursseja käsitelläkseen alkuvaiheen päätöksistä kumpuavat valitukset. Esityksestä ei myöskään ilmene, minkä verran päätöksiä tultaisiin tekemään jatkossa.

17 Kustannusvaikutukset

Takuueläkkeestä aiheutuvat lisäkustannukset olisivat vuositasolla arviolta 119 miljoonaa euroa ja 99,2 miljoonaa euroa vuonna 2011. Eläkkeensaajan asumistukikustannukset vähenisivät takuueläkkeen johdosta vuositasolla 8 miljoonaa euroa ja 5,4 miljoonaa euroa vuonna 2011. Esitys siis lisäisi valtion menoja vuositasolla yhteensä 111 miljoonaa euroa ja 93,8 miljoonaa euroa vuonna 2011. Takuueläkkeen kustannusten voidaan odottaa alenevan lähivuosina reaalisesti noin 2,5 prosenttia vuodessa.

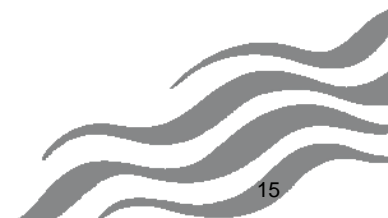
17.1 Myönteiset kannanotot

Lausunnoissa ei tullut esille suoranaisesti myönteisiä kannanottoja.

17.2 Kielteiset tai varaukselliset kannanotot

Elinkeinoelämän keskusliitto katsoo, että takuueläkkeen toteuttaminen lisäisi entisestään julkisen talouden alijäämää, velkaantumista ja veronkorotuspaineita. Tämän seurauksena tarve pienentää julkisen talouden menoja kasvaa, mikä johtaa ennen pitkää muiden etuuksien heikentämiseen ja palvelujen supistamiseen.

Valtiovarainministeriö kiinnittää lausunnossaan huomiota takuueläkkeen kustannuksiin ja mitoitukseen. Hallituksen esityksessä tulisi takuueläkkeen tason määrittäminen selkeästi valtioneuvoston kehyspäätöksessä 26.3.2009 vahvistettuun mitoitustalouteen eli 111 milj. euron vuositason kustannukseen vuoden 2011 hinnoin ilmaistuna. Valtiovarainministeriö pitää tarpeellisena yksityiskohtaisten ja ajantasaisten vaikutuslaskelmien esittämistä sen varmistamiseksi, että kehyspäätöksessä varattu peruste riittää ehdotetun takuueläkkeen tason rahoittamiseen kaikille siihen oikeutetuille. Muussa tapauksessa takuueläkkeen taso tulisi tarkistaa varatun rahoituksen edellyttämällä tavalla. Laskelmien esittely ja tarkistaminen voisi tapahtua maaliskuun kehyspäätöksen valmistelun yhteydessä. Valtiovarainministeriö korostaa myös, että vaikutusten arvioinnissa tulisi selkeästi mainita, jos takuueläkkeellä olisi ansioverotuottoa vähentävä vaikutus.



18 Yksittäisiä kommentteja

Ahvenanmaan maakuntahallitus kertoo, että maakuntahallitus on laatinut esityksen lainsäädännöksi erityisestä sosiaalietuudesta taloudellisesti heikossa asemassa oleville eläkkeensaajille. Tarkoituksena on parantaa eläkkeensaajien sosiaaliturvaan ja edistää heidän mahdollisuuksiaan selviytyä itsenäisesti. Maakuntahallitus toteaa, että takuueläkkeen kohderyhmä ja lain tarkoitus ovat samat kuin maakuntahallituksen esityksessä lainsäädännöksi erityisestä sosiaalietuudesta, mikä tarkoittaa sitä, että erityistä sosiaalietuutta koskevalla esityksellä tavoitellut tarkoitukset toteutuvat.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry ehdottaa, että kansaneläkkeen vanhuuseläke ja siihen liittyvä takuueläke tulisi myöntää täytenä jo 63 ikävuodesta lähtien.

Kansaneläkelaitos ehdottaa, että siirtymäsäännökseen tulisi lisätä säännös siitä, että työkyvyttömyyttä ei tarvitse arvioida uudelleen maahanmuuttajan siirtyessä takuueläkkeelle, mikäli hänelle on tuolloin ollut myönnettynä maahanmuuttajan erityistuki. Kela ehdottaa myös, että toimeenpanon helpottamiseksi Kansaneläkelaitoksella tulisi olla oikeus tarkistaa takuueläke ilman hakemusta eläketulojen muuttumisen johdosta sen jälkeen, kun eläkkeensaajaa on kuultu.

Kuntien eläkevakuutus ehdottaa, että kunnalliseen eläkelakiin lisättäisiin säännös taannehtivasti myönnetyn eläkkeen maksamisesta Kansaneläkelaitokselle, jos se on maksanut samalta ajalta liikaa takuueläkettä.

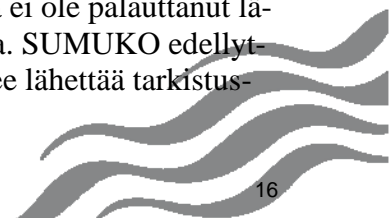
Maatalousyrittäjien eläkelaitos esittää, että kertasuoritettu eläke otettaisiin huomioon takuueläkkeen määrää vähentävänä etuutena samalla tavalla kuin se otettaisiin huomioon, jos sitä maksettaisiin jatkuvana etuutena. MELA:n mielestä esityksessä tulisi käyttää käsitettä ”luopumistuki” tai ”luopumistukijärjestelmän mukainen etuus” tarkoittaessa maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmän mukaista luopumistukea. Lisäksi Mela toteaa, että esityksessä on lähdetty oikein siitä lähtökohdasta, ettei takuueläke – toisin kuin kansaneläke – lakkautu luopumistuen täydennysosaa.

Potilasvakuutuskeskus toteaa, että takuueläkkeen voimaantulo edellyttää korvauskäsittelyä koskevien ohjeistusten tarkistamista mm. perusteettomien yhteensovituskierteiden estämiseksi.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta kiinnittää huomiota siihen, että takuueläkkeestä annettuun lakiin ei sisälly takaisinperintäsäännöstä.

Suomen Kuntaliiton mukaan asiakasmaksulainsäädäntö vaatisi perusteellista läpikäyntiä kaikkein pienimpiä eläkkeitä saavien taloudellisen tilanteen kohentuessa takuueläkkeen myötä. Asiakasmaksulainsäädännön lukuisat poikkeussäännökset maksualennuksista ja perimättä jättämisistä ovat johtaneet säännösviidakkoon, jonka hallinta on ongelmallista.

Suomen Maahanmuuttajien Kotouttamisyhdistys SUMUKO ry:n mielestä lakiesityksen 23 §:n esitys siitä, että takuueläke lakkautetaan, jos eläkkeensaaja ei ole palauttanut lähetettyä tarkistushakemusta määräajassa, on kohtuuttoman ankara. SUMUKO edellyttää, että maahanmuuttajille ja kielivähemmistöihin kuuluville tulee lähettää tarkistus-



viesti sekä maahanmuuttajan erityistuen lakkautusilmoitus ohjeineen hänen äidinkielellään tai kommunikaatiotavallaan.

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta toteaa, että sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan ruuhkautumisongelmien ratkaisuna on aiemmin pohdittu sitä vaihtoehtoa, että Kansaneläkelaitoksen hoitamien eläkeasioiden muutoksenhaku siirrettäisiin työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaan. Muutoksenhakulautakunta ehdottaa, että tämä mahdollisuus nostettaisiin uudelleen keskusteluun.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto pitää huonona sitä, että takuueläke estäisi aikuis-koulutustuen maksamisen. Neuvoston mukaan tulisi myös säätää yksiselitteisesti siitä, että takuueläkkeen tuoma eläkkeentason korotus ohjattaisiin eläkkeensaajille itselleen, eikä se kohdentuisi erilaisille laitoksille.

